

Met moeite lage kostprijs in 2000

Michel de Haan

De hoofddoelstelling van het lagekostenbedrijf op de Waiboerhoeve is een kostprijs halen van 75 cent per kg melk. Lag de kostprijs in 1999 nog op 74 cent, in 2000 was dit ruim 76 cent. Hiermee is de kostprijs nog steeds erg laag, maar toch ruim 2,5 cent hoger dan het jaar ervoor. Ook het verschil met vergelijkbare praktijkbedrijven is kleiner dan in 1999. De licht gestegen melkprijs is slechts een schrale troost. Dit artikel laat zien hoe de kostprijs in 2000 is opgebouwd. Het maakt een vergelijking met praktijkbedrijven.

Het lagekostenbedrijf is een zuiver melkveebedrijf met een melkquotum van 400.000 kg. De bedrijfsoppervlakte bedraagt 32 ha. In 2000 was 6,5 ha hiervan maïsland, de rest grasland. Het bedrijf is hiermee ruim zelfvoorzienend voor ruwvoer. Belangrijke doelstelling is een kostprijs halen van circa 75 cent per kg melk (exclusief quotumkosten). Belangrijk voor de bedrijfsvoering is verder dat het een gezinsbedrijf is met sociaal verantwoorde werkweken van maximaal 50 uur, dat de krachtvoergif laag moet zijn (circa 16 kg per 100 kg melk) en dat het bedrijf nu al moet voldoen

aan de eindnormen van MINAS.

Primaire mestscheiding is een duidelijk onderzoeksaspect. Met een dichte hellende vloer, mestschuiven, gierpompen en gescheiden mestopslagen is het bedrijf hierop aangepast.

Kostprijs laag

De kostprijs van een kg melk geeft een goed beeld van de rentabiliteit en de bedrijfseconomische duurzaamheid van de bedrijfsvoering. Van een goede rentabiliteit is sprake bij een kostprijs die lager is dan de melkprijs. De kostprijs van melk bestaat uit de som van alle kosten die gemaakt worden op een melkveebedrijf (zowel direct als indirect) minus alle opbrengsten anders dan melk (bijvoorbeeld omzet en aanwas, maïspremie en voerverkoop). Het gaat hierbij dus om alle kosten, inclusief (berekende) loon- en rentekosten. Deze laatste hoeven niet altijd werkelijke uitgaven te zijn. Een kostprijs hoger dan de melkprijs duidt op een bedrijfseconomisch verlies. Veehouders in die groep moeten dan genoegen nemen met een lagere vergoeding voor inbreng van eigen arbeid en kapitaal dan gangbaar is in andere sectoren.

De voerkosten waren scherp, maar zijn toch iets gestegen

Tabel 1 Opbouw kostprijs van het lagekostenbedrijf in 1999, in 2000 en de gemiddelde kostprijsopbouw van een groep vergelijkbare praktijkbedrijven die representatief zijn voor ruim 1000 bedrijven op kleigrond (boekjaar 1999/2000). Economische cijfers uitgedrukt in gulden per 100 kg melk¹

	Lagekosten- bedrijf 1999	Lagekosten- bedrijf 2000	Vergelijkingsgroep LEI 1999/00 ²
Melkquotum (kg)	400.000	400.000	392.700
Totale bedrijfsoppervlakte (ha)	32	32	31,6
- waarvan maïs (ha)	6,5	6,5	1,5
Gemiddeld aantal koeien	47	48	50,5
stuks jongvee per 10 mk	5,6	5	7
Voerkosten	5,00	6,25	11,25
- waarvan krachtvoer en bijproducten	4,00	5,50	9,50
Veekosten	6,75	7,00	5,50
Gewaskosten	2,75	2,50	2,75
Arbeid	23,00	23,25	32,50
Loonwerk	11,00	10,50	4,25
- waarvan: voederwinning grasland	4,75	4,25	2,00
bemesten	2,75	2,50	1,00
overige loonwerk	3,50	3,75	1,25
Machines, werktuigen en installaties	12,25	12,25	11,25
Grond en gebouwen	16,50	16,25	20,75
Algemene kosten	6,00	5,25	5,50
<i>Totaal bruto kosten</i>	<i>83,25</i>	<i>83,25</i>	<i>93,75</i>
AF: Opbrengsten anders dan melk	8,00	6,00	8,75
AF: Voorraadtoename	1,00	0,75	0,50
Kostprijs	74,25	76,50	84,50

¹ Bedragen afgerond op 0,25 gulden per 100 kg melk

² Gemiddelde van groep bedrijven op kleigrond met quotum tussen 300 en 500 ton melk en quotum per ha tussen 11 en 14 ton, met een bedrijfseconomische boekhouding bij het LEI

Tabel 1 geeft een overzicht van de kostprijsopbouw. In de eerste kolom staan de waarden van 1999, in de tweede kolom die van 2000 en in de laatste kolom de waarden van een groep bedrijven die qua omvang en intensiteit vergelijkbaar is met het lagekostenbedrijf en een bedrijfseconomische boekhouding bij het LEI heeft. Het quotum van deze groep bedrijven op kleigrond is bijna 400.000 kg. De groep heeft gemiddeld meer grasland en minder maïsland dan het lagekostenbedrijf. De gerealiseerde melkproductie per koe is lager dan op het lagekostenbedrijf, zodat het aantal koeien weer hoger ligt. Verder is deze groep bedrijven representatief voor ruim 1000 zuivere melkveebedrijven.

De onderste regel in tabel 1 geeft de kostprijs weer. In 2000 was de kostprijs van 1 kg melk binnen de groep praktijkbedrijven op kleigrond gemiddeld ruim 84 cent. Dit is fors hoger dan de melkprijs van de afgelopen jaren. De kostprijs van het lagekostenbedrijf is met bijna 77 cent per kg nog steeds behoorlijk laag, maar toch 2,25 cent minder gunstig dan in

1999. De brutokosten bleven nagenoeg gelijk, zodat tenminste een deel van de kostprijsstijging veroorzaakt wordt door de lagere omzet en aanwas. Het jaar 1999 was verder een heel gunstig weerjaar; groeizaam met een lang weideseizoen. Het jaar 2000 was weliswaar groeizaam, maar het najaar was zeer nat. Hierdoor was het weideseizoen in 2000 een stuk korter dan in 1999.

Al met al is de kostprijs van het lagekostenbedrijf in 2000 circa 8 cent beter dan bij vergelijkbare bedrijven. Maar de 25 % besten van deze vergelijkingsgroep scoorden dit jaar toch 4 cent beter dan het lagekostenbedrijf. Een groter quotum, veel omzet en aanwas, maar ook lage gebouwkosten leidden hiertoe.

Voerkosten scherp, maar gestegen

Met 6,25 cent per kg melk zijn de voerkosten in 2000 nog 5 cent lager dan de vergelijkbare praktijk realiseert (Tabel 1). Dit komt vooral door de lage krachtvoergiften en de lage (jong)veebe-

zetting. Toch is 1,5 cent meer aan krachtvoer en bijproducten besteed dan in 1999. Dit heeft te maken met het langere weideseizoen in 1999, maar ook met quotumperikelen. In 1999 dreigde quotumoverschrijding, terwijl in 2000 het tegenovergestelde het geval was. In 1999 is de krachtvoergift daarom beperkt en in 2000 extra gevoerd. Zelfs bierbostel is aangekocht om het quotum vol te melken. In 1999 is in totaal 13 kg krachtvoer per 100 kg melk gebruikt en in 2000 ruim 16 kg.

Veekosten hoog

De veekosten zijn 1,5 cent per kg melk hoger dan in de praktijk (Tabel 1). Ze bestaan vooral uit kosten voor strooisel, gezondheidszorg en veeverbetering. De strooiselkosten zijn fors hoger dan in de praktijk, omdat het lagekostenbedrijf veel stro in de ligboxen gebruikt. Dit is van belang voor een goede mestscheiding. Ook de kosten voor gezondheidszorg en veeverbetering zijn hoger dan in de praktijk. Hier is een aantal oorzaken voor. Het lagekostenbedrijf doet onder andere mee met (dure) bestrijdingsprogramma's voor IBR, para-tbc en BVD. Verder leidt weinig jongvee nogal eens tot extra dierenartskosten om afvoer te voorkomen. Ook blijkt het lagekostenbedrijf vrij veel inseminaties nodig te hebben om de dieren drachtig te krijgen. Door meer inseminaties en gezondheidskosten zijn de veekosten in 2000 licht gestegen.

Gewaskosten zeer scherp

De kosten voor kunstmest, gewasbescherming en zaaizaad zijn wel, zij het licht, gedaald in 2000. In de praktijk liggen deze kosten ook 25 cent per 100 kg melk hoger. Ondanks de

grotere oppervlakte maïs, scoort het lagekostenbedrijf beter dan de praktijk. Want met name voor maïs zijn gewasbeschermingsmiddelen en zaaizaad nodig. Door de lage kunstmestgift heeft het lagekostenbedrijf minder kosten dan in 1999 en minder kosten dan de vergelijkbare praktijk.

Lage bewerkingskosten, aandacht voor installaties

De arbeidskosten zijn laag. Met ruim 23 cent per kg melk zijn deze 9 cent lager dan bij vergelijkbare praktijkbedrijven. Door gestegen lonen zijn deze wel iets hoger dan in 1999. Op het lagekostenbedrijf wordt gemiddeld niet meer dan 50 uur per week gewerkt. Deze sociale arbeidsweek leidt wel tot hoge loonwerkkosten, want nagenoeg al het landwerk wordt uitbesteed. De loonwerkkosten zijn daardoor ruim 6 cent hoger dan bij de vergelijkingsgroep. Overigens heeft vooral een verlaagd tarief voor maaien voor lagere loonwerkkosten dan in 1999 gezorgd. Op het lagekostenbedrijf heeft de strategie van weinig arbeid en veel loonwerk ook invloed op de kosten voor machines en werktuigen. Want met veel loonwerk kan het machinepark beperkt blijven. De kosten hiervoor horen bij de post machines, werktuigen en installaties (tabel 1). De bewerkingskosten (arbeid, loonwerk & machines, werktuigen en installaties) zijn samen 2 cent per kg melk lager dan bij de vergelijkingsgroep.

Het machinepark is met één trekker, een kunstmeststrooier, bloter, voorlader en kuilvoersnijder zeer beperkt. Toch zijn de kosten voor machines, werktuigen & installaties (tabel 1) hoger dan bij de praktijkbedrijven. Dit komt vooral door de uit-

Goedkope materialen, zoals tweedehands transportbanden uit de mijnindustrie, drukken de kostprijs

mestinstallatie, die voor bijna 3 cent van het totale bedrag in 2000 zorgt. Zonder de uitmestinstallatie zou deze kostenpost voor het lagekostenbedrijf dus lager zijn.

In 2000, evenals in 1999, was veel onderhoud nodig voor de werktuigen en installaties. Meer dan op de praktijkbedrijven. De helft hiervan is besteed aan de uitmestinstallatie.

Kosten bouwwerken laag

De kosten voor grond en gebouwen op het lagekostenbedrijf zijn ruim 4 cent per kg melk minder dan in de praktijk. Dit komt vooral door sobere en goedkope uitvoering van de stallen. Een werktuigenberging is niet aanwezig en opslagen voor ruwvoer zijn gemaakt van goedkoop materiaal: klinkers en tweedehands transportbanden uit de mijnindustrie (dikke rubberen matten). Weinig vierkante meters bouwen, goedkope materialen en weinig luxe hebben een belangrijke invloed op de gebouwkosten gehad. Verder waren er in 2000 nauwelijks onderhoudskosten.

De algemene kosten wijken nauwelijks af van de praktijk. Het betreft kosten voor nutsvoorzieningen, vergunningen, kleding, kantoorbenodigdheden, advies en boekhoudkosten. Met name kosten voor energie en water zijn laag en gedaald in 2000.

Omzet en aanwas laag, melkprijs gestegen

Om de kostprijs te berekenen moeten de opbrengsten anders dan melk van alle kosten afgetrokken worden. Het betreft met name omzet en aanwas. Deze post viel erg tegen voor het lagekostenbedrijf in 2000. Door de gestegen melkproductie per koe, was de veestapel op 1 januari 2001 kleiner dan op 1 januari 2000. Hierdoor is de post aanwas negatief, zodat de totale post omzet en aanwas ruim 2 cent per kg lager is dan in 1999. Een lagere voorraadtoename dan in 1999 maakt het

verschil in overige opbrengsten nog groter. Vergelijkbare praktijkbedrijven haalden ook een hogere omzet en aanwas, vooral door de hogere jongveebezetting. Het verschil in overige opbrengsten komt op 2,25 cent per kg.

De melkprijs was in 2000 ongeveer 1 cent hoger dan in 1999. Inclusief nabetaling, BTW en dividenduitkering bedroeg de melkprijs zo'n f 74,75 per 100 kg melk in 2000. Dit is 1,75 cent lager dan de kostprijs, zodat het lagekostenbedrijf in 2000 niet alle kosten vergoed kreeg. Rekening houdend met kosten voor arbeid en kapitaal, is een bedrijfseconomisch verlies gerealiseerd van f 7.000. Desondanks is de arbeidsopbrengst in 2000 toch nog f 87.000,-.

Lage(re) kostprijs haalbaar

De kostprijs op het lagekostenbedrijf is nog steeds erg laag en schommelt bij de huidige bedrijfsvoering rond de 75 cent. Grote wijzigingen in kostprijs zijn bij de huidige bedrijfsvoering niet te verwachten, omdat het grootste deel niet op korte termijn te beïnvloeden is. De vaste kosten liggen immers grotendeels vast en invloed op prijzen is er niet. De bedrijfsuitrusting is sober met de nodige onderhoudsgevoelige installaties voor mestscheiding. Verder geldt een strategie voor een lage krachtvoergift en weinig arbeid.

Minder omzet en aanwas, hogere voerkosten en meer vee-kosten zorgden voor een lichte stijging van de kostprijs in 2000. Verbetering van deze aspecten leidt mogelijk tot een lagere kostprijs. Andere mogelijkheden zijn een efficiëntere bedrijfsvoering, nauwkeurig inspelen op de (bedrijfs)omstandigheden en vergroting van het quotum, waarbij stallen en grond optimaal benut worden. 🏠